

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning
Lärarprogrammet, examensarbete 10 poäng

Utbildningspolitisk kunskapssyn i Sverige och Kalifornien

En komparativ studie av två länders styrdokument

Emelie Holmberg

LAU350

Handledare: Daniel Seldén

Examinator: Karin Fogelberg

Rapportnummer: VT06-2480-1

Abstract

Titel: Utbildningspolitiskt kunskapssyn i Sverige och Kalifornien

Antal sidor: 29

Författare: Emelie Holmberg

Typ av arbete: Examensarbete (10p)

Handledare: Daniel Seldén

Examinator: Karin Fogelberg

Institution: Sociologiska institutionen

Program: Lärarprogrammet, Göteborgs universitet

Datum: Vårterminen 2006

Bakgrund

Som lärare tar jag stöd i styrdokument för att kunna genomföra meningsfulla lärandesituationer för mina elever. Dessa styrdokument är utformade av utbildningsdepartementet för att på bästa sätt framhålla vad elever skall sträva mot/uppnå när de genomgår den obligatoriska grundskolan. Men är dessa styrdokument utformade på liknande sätt världen över? Har barn i världen samma förutsättningar att uppnå liknande kunskap utifrån de mål politikerna i respektive land sätter? Genom denna studie kommer jag att försöka svara på frågor inom detta område.

Syfte

Denna studie gick ut på att jämföra svenska styrdokument med de kaliforniska för att se på skillnader och likheter i texterna. Detta med hjälp av frågeställningarna: Vilka likheter och skillnader finns det mellan de skolpolitiska målen i Sverige respektive Kalifornien? Är målen jämförbara för årskurs 5?

Metod

Genom att använda en kvalitativ, komparativ textanalys tittade jag på den svenska läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94), de svenska kursplanerna för de samhällsorienterande ämnena och jämförde de med det kaliforniska dokumentet inom historia och samhällskunskap.

Resultat

Likheter kunde ses i att båda länderna framhöll den demokratiska aspekten högt. Eleverna skall växa upp till att bli aktiva, demokratiska samhällsmedborgare och genom att få förståelse för hur ett demokratiskt samhälle fungerar samt att få lära sig empati och förståelse för sina medmänniskor och att de innehar skilda åsikter och uppfattningar kan eleverna fungera och verka i båda ländernas samhällen. De största skillnaderna som jag kunde se var dels att Kalifornien framhöll patriotism högt, att eleverna skulle ha insikt och förståelse samt att de skulle vara stolta över hur landets förfäder fick slåss för den nuvarande friheten och jämlikheten.

Nyckelord

Komparativ, Styrdokument, Mål, Lärare, Elever

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.2.1 Syfte	2
1.2.2 Problemfrågeställning	2
1.3 AVGRÄNSNINGAR	2
2. METOD	4
2.1 VETENSKAPLIGA TRADITIONER	4
2.2 TEXTANALYS SOM METOD	4
2.2.1 Dokument- samt innehållsanalys	5
2.3 ATT TOLKA TEXTERNA	5
2.4 ANALYS AV DET KALIFORNISKA STYRDOKUMENTET	6
3. TEORI.....	7
3.1 BEGREPPSFÖRKLARING	7
3.2 FN OCH BARNKONVENTIONEN	7
3.2.1 Salamancadeklarationen	8
3.3 AMERIKANSKA STYRDOKUMENTS HISTORIA	8
3.4 SVENSKA STYRDOKUMENTS HISTORIA	9
3.5 PERSPEKTIV PÅ LÄRANDE	9
4. PRESENTATION AV LÄNDERNAS STYRDOKUMENT SAMT NATIONELLA TESTER.....	11
4.1 SVENSKA STYRDOKUMENTEN OCH NATIONELLA PROV	11
4.1.1 Lpo 94	12
4.1.1.1 (Del 1) Skolans värdegrund och uppdrag	12
4.1.1.2 (Del 2) Mål och riktlinjer	14
4.1.2 Kursplan för de samhällsorienterande ämnena	16
4.1.2.4 Samhällskunskap	18
4.1.3 Svenska nationella prov	19
4.1.4 Fristående skolor	19
4.2 AMERIKANSKA STYRDOKUMENT OCH TESTER	19
4.2.1 History - Social Science Framework for California Public Schools	20
4.2.2 Goals and Curriculum Strands	20
4.2.2.1 Goal of Knowledge and Cultural Understanding	21
4.2.2.2 Goal of Democratic Understanding and Civic Values	22
4.2.2.3 Goal of Skills Attainment and Social Participation	23
4.2.3 Course Descriptions	23
4.2.3.1 The Middle Grades Curriculum (Grades Four and Five)	24
4.2.4 Standardized Testing and Reporting (STAR)	24
5. JÄMFÖRANDE ANALYS	25
5.1 JÄMFÖRANDE TEXTANALYSMODELL	27
6. AVSLUTANDE DISKUSSION.....	28
6.1 SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS	30
REFERENSER.....	32
LITTERATUR:	32
STYRDOKUMENT:	32
INTERNET:	33

1. Inledning

Under lärarutbildningen på Göteborgs Universitet har jag ständigt stött på ordet likvärdighet. Skollagen säger att utbildningen ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas, och detta inom varje skolform (1kap. 2 §). Detta är ett område som är mycket intressant och som kan diskuteras i oändlighet. Men skollagen är skriven för den svenska skolan vilket inte är vad jag främst tänker fokusera min forskning på. Det jag istället vill lägga fokus på är om det finns en likvärdighet internationellt sett.

Genom att studera vår svenska läroplan och jämföra den med de styrdokument som en delstat i USA har att arbeta efter vill jag försöka svara på om det råder någon likvärdighet för barnen i dessa länder. Jag vill med denna jämförelse se på skillnaderna eller likheterna i vad politikerna vill att de kommande generationerna skall ha med sig från sin skolgång. Om dessa jämförelser kan visa på att målen att uppnå i årskurs 5 inte stämmer överens kan jag därmed dra slutsatsen att de inte är jämförbara internationellt sett.

Som blivande lärare anser jag att jämförelser av alla olika slag är av värde för utveckling inom skolans område. Denna studies jämförelse av styrdokument internationellt sätt kan mycket väl påverka hur vi i framtiden utvecklar och skriver våra läroplaner. Vi kan lära av andra länder och de av oss. Denna påverkan gäller inte enbart för styrdokumentens författare och politikerna utan även för mig och mina blivande kollegor, lärarna. Genom jämförelser lär vi oss att föra diskussioner om olika förhållningssätt och det kan gå från stora avgörande beslut till de små i det egna klassrummet.

Jag kommer att använda mig av textanalysmetoden och lägga fokuset på de styrdokument länderna har att arbeta efter. För att inte glömma fokuset på eleverna kommer jag även att titta på hur FN:s barnkonvention ställer sig i denna fråga.

Då ett av mina ämnen under min lärarutbildning var samhällskunskap och då jag känner att framställning av styrdokument faller under samhällets krav har jag valt att fokusera min studie inom detta ämnes område.

1.1 Bakgrund

Jag har spenderat två veckor i april 2006 i Kalifornien, USA, där jag har besökt en allmän skola för att ta reda på hur de arbetar och vilka förutsättningar de har för att ge eleverna en likvärdig utbildning. Jag har genomgående haft en dialog med skolans rektor och även fått tid i klassrummet där jag har studerat hur lärare arbetar med sina elever. Det senare har främst varit för min egen yrkesrollsutveckling och inte främst för denna studie. Jag vill dock påpeka att all erfarenhet gör en mer berikad så denna klassrumsstudie kommer mycket väl att påverka denna undersökning.

Som jag tidigare har nämnt så ligger likvärdigheten till grund för denna studie och jag anser att lärarrollen inte kan bortse från det faktum att det alltid kommer att vara ett av de viktigaste målen att sträva efter när det gäller skolutveckling. Att vi i Sverige ser det som en självklarhet att alla ska ha samma förutsättningar för att lyckas i livet betyder inte att alla övriga länder agerar och tänker som vi.

Under lärarutbildningen diskuterar vi hur våra nuvarande läroplaner fungerar, vad som är positivt och vad som är negativt med dessa för vårt blivande yrke. Vi, som studenter, får även utveckla vårt forskarintresse för skolutveckling och väga olika förhållningssätt mot varandra. Genom att titta på skillnader mellan olika styrdokument lär vi oss att förstå hur det har sett ut och vad som har blivit annorlunda. Dessa analyser kan komma att påverka implementeringen av framtida styrdokument när vi är yrkesverksamma.

I årskurs fem och nio i grundskolan ska varje svensk elev skriva nationella prov i svenska, engelska och matematik. I denna studie kommer det att framgå hur Sverige och Kalifornien använder tester bland sina elever i grundskolan. Om det är för att mäta kunskaper och jämföra dessa med andra stater eller nationer eller om det enbart har till syfte att visa var eleven befinner sig så att en utvecklingsplan kan framställas för eleven.

1.2 Syfte och frågeställningar

Detta examensarbete för lärarutbildningen går ut på att jämföra de svenska styrdokumenterna med de kaliforniska. Då lärarutbildningen ligger till grund för en forskarutbildning anser jag att det skulle vara intressant att se om denna studie mellan två styrdokument kan leda till ytterligare forskning inom området och om det kan påverka de framtida styrdokumenterna i vårt land.

Jag kommer även att titta på för vilka dessa styrdokument är tänkta för. Om styrdokumenterna i Kalifornien enbart är tänkta för det offentliga skolväsendet eller om det även inkluderar den privata sektorn som det gör i Sverige? En ytterligare vinkel på studien är om den svenska folkhemstanken ”allas rätt till lika utbildning” även finns i USA, om detta kommer fram i styrdokumenterna.

1.2.1 Syfte

Det övergripande syftet med denna undersökning är att med hjälp av denna jämförelse mellan svenska och kaliforniska styrdokument se på skillnaderna eller likheterna i vad politikerna vill att de kommande generationerna skall ha med sig från sina skolgångar, dvs. hur utbildningspolitiken i Kalifornien kontra Sverige påverkar pedagogiken.

1.2.2 Problemfrågeställning

Vilka likheter och skillnader finns det mellan de skolpolitiska målen i Sverige respektive Kalifornien?

Är målen jämförbara för årskurs 5?

1.3 Avgränsningar

Jag kommer inte att fokusera mig på hur eleverna förväntas leva upp till målen, vilka arbetsmetoder man arbetar med i respektive land eller vilka läromedel lärarna och eleverna har tillgång till. Jag kommer enbart att jämföra två länder. I ett av länderna har jag dessutom enbart valt en delstat. Denna studie fokuserar elever i årskurs fem, den kommer därmed inte att beröra övriga årskurser.

I det svenska styrdokumentet ”Kursplaner” är samtliga ämnens kursplaner uppdelade ämne för ämne. Då studien vill fokusera inom samhällskunskap har jag valt att titta först på kursplanen för

hela SO-blocket, dvs. de samhällsorienterande ämnena, men jag har även valt att titta enbart på ämnen samhällskunskap som går under detta block. De kaliforniska styrdokumenterna är istället uppdelade efter ett dokument per ämnesområde. Där har jag valt att enbart ta del av dokumentet för historia och samhällskunskap, dvs. "History - Social Science Framework". I denne har jag sedan avgränsat mig till enbart de områden som är jämförbara med den svenska kursplanen för samhällskunskap och i viss mån SO. (Se vidare information under kapitel 4.)

Då båda ländernas styrdokument sträcker sig från grundskolans skolstart till slut (dvs. i Sveriges från förskoleklass till årskurs nio och i Kaliforniens från Kindergarten till Grade Twelve) kommer vissa områden i styrdokumenterna att uteslutas i analysen. Inriktningen ligger mot att analysera vad eleverna skall uppnå till årskurs 5 i Sverige och med det jämföras vad eleverna skall nå upp till i Grade Five i Kalifornien.

Det kaliforniska styrdokumentet är uppdelat i tre delar och den tredje delen *Criteria for Evaluating Instructional Materials* (Kriterier för utvärderande instruktionsmaterial) kommer att uteslutas då denna studie inte fokuserar detta område.

Samtalen med rektorn och observationerna i den kaliforniska skolan kommer inte att delges denna uppsats. Samtalen har varit kontinuerliga och stödjande för framställningen av denna uppsats men det kommer inte att hänvisas till dessa samtal annat än ett förtydligande i slutdiskussionen. Observationerna i klassrummen tas inte med överhuvudtaget.

2. Metod

Denna studie går ut på att jämföra styrdokument och för att göra det på bästa sätt tänker jag analysera texterna/dokumenterna. Nedan presenteras olika analysmetoder som kan användas för texter av olika slag. Dessa kommer att presenteras för sig med en avslutande förklaring av vilken metod som är vald för denna studie

2.1 Vetenskapliga traditioner

Inom vetenskapen finns det två traditioner, en kvalitativ studie eller en kvantitativ studie. Den kvantitativa metoden har sitt ursprung i den naturvetenskapliga forskningen där positivism, empirism och behaviorism ligger till grund för undersökningarna. Forskare som använder sig av en kvantitativ forskning vill finna säkra belägg för sina påståenden, dvs. det ska finnas mätningar och strukturerade observationer som genom mönster eller regelbundenhet kan ge säkra resultat som är generella för alla människor. De vanligaste metoderna som går under kvantitativa undersökningar är enkäter, observationer och intervjuer. Den kritik dessa undersökningar oftast står under är att resultaten är för generella och ytliga. Forskare generaliserar, förklarar och förutsäger vad underlaget har för betydelse men det svarar inte på *vad* och *hur* som är den kvalitativa forskningens främsta inriktning. Den har sina rötter ur humanvetenskaplig forskning som vill förklara att helheten är mer än summan av delarna. Genom att tolka, förstå resultat, förklara och förutsäga (Stukát, 2005, s.32) försöker forskarna karaktärisera och gestalta det dem undersöker. Djupintervjuer, öppna intervjuer, ostrukturerade observationer är metoder som forskaren använder vid en kvalitativ undersökning men det som är en stor tillgång i inslaget är forskarens egna förförståelse. Denna ligger även till grund för den kritik som kvalitativa undersökningar får, dvs. att resultaten i stor grad beror på vem det är som har gjort forskningen. Mätningarnas reliabilitet samt antalet undersökningsspersoner är även delar som kritiserats.

Jag har valt att använda mig av ett kvalitativt undersökningssätt. Detta har jag valt eftersom en textanalys räknas som en del av den kvalitativa vetenskapliga traditionen (Johansson & Svedner, 1998, s.37).

2.2 Textanalys som metod

En textanalys görs för att analysera innebörder av texter och genom att bryta ner texten och titta på varje del kan identifieringar och urskiljningar göras. En komparativ studie innebär att två eller flera likartade texter jämförs och forskaren tittar på skillnaderna och likheterna dem emellan. Inom textanalys finns det enligt Bergström & Boréus (2000) fem olika inriktningar: innehållsanalys, argumentationsanalys, idé- och ideologianalys, lingvistisk textanalys samt diskursanalys (s.19-20).

Innehållsanalys är en kvantitativ textanalys. Den används för att jämföra vissa delar av texterna genom att antingen mäta en förekomst genom tid eller att studera hur olika begrepp omnämns eller diskuteras i olika texter. Genom ett kodschema kan forskaren koda av förekomsten av någonting i texterna så som exempelvis ord eller uttryck för idéer och olika företeelser. Viktigt att påpeka är att en kvantitativ textanalys inte alltid är meningsfull. Det finns alltid en risk med att analysera detaljer och inte se helheten. Eftersom helheten inte berörs måste tolkaren och mottagaren vara införstådda med att förståelsen av texten inte blir densamma som om den hade analyserats på ett annat sätt. Sammanhanget betydelse får för lite fokus och det kan i längden

skapa ett validitets problem. *Argumentationsanalys* är en analys av textens innebörd. Vilka argument framhåller författarna och på vilket sätt uttrycks dessa? Genom att använda argumentationsanalys undersöks en viss aspekt av vad en aktör argumenterar för och vilka skäl aktören anger (s.20). Retorik, läran om vältalighet, har en stor roll i det hela. *Idé- och ideologianalys* fokuserar innebördsaspekten av texten. Här undersöker forskare vilka idéer och ideologier som förekommer i texter som t.ex. partiprogram, policydokument, utredningar eller i en viktig samhällsdebatt? *Lingvistisk textanalys* innebär att forskare fokuserar på analyser av metaforer, texters meningsuppbyggnad samt vilket ordval som finns i texter. Även med denna analysinriktning rör det sig om textens innebördsaspekt. *Diskur analys* används till exempel för att komma åt hur skapandet av olika föreställningar i en diskurs går till och vilka ramar som diskursen sätter för vad som kan sägas. Innebördsaspekten är fokuseringen ännu en gång.

Ett exempel på tillvägagångssätt vid en komparativ undersökning av två didaktiska texter är först att titta på frågorna: vad har tagits med, vad har uteslutits, vad har betonats, vad har tonas ned, osv.? De resultat man får fram kan sedan hänföra till olika bakomliggande faktorer så som kunskapssyn, samhällskrav, osv. Efter att frågorna är formulerade fastställs texturvalet – vilka texter är det som ska behandlas. Sedan görs en beskrivning av varje text: bakomliggande ambitioner/syften redovisas, antalet kvantitativa fakta presenteras (bokens sidomfång och vissa språkliga iakttagelser) samt viss fakta om författarna.

2.2.1 Dokument- samt innehållsanalys

I denna studie kommer dokumentanalys samt innehållsanalys att vara utgångspunkterna. Dvs. att fokus kommer att ligga på texternas innehåll samt politiska grund. Som tidigare nämnt är innehållsanalys en del av den kvantitativa forskningen och den vetenskapliga inriktning som är vald för denna studie är en kvalitativ. Valet av metod ligger i att styrdokumentet just är dokument och analysen går ut på att titta på dess innehåll. Vad som skiljer detta från att höra till den kvantitativa forskningen är att det inte kommer att vara mätningar eller studier av begrepp som används som metoder utan mera av att titta på detaljerna i texterna: vem skriver styrdokumentet, när är dessa senast reviderade, på vilket sätt är de skrivna och för vem är de skrivna? Stukát (2005) hävdar att det i utbildningsvetenskapliga sammanhang kan vara ”läroplaner, läroböcker, kursplaner, lokala arbetsplaner eller annan text som rör skolans värld” (s.53) som kan vara underlag för en dokumentationsanalys.

De övriga nämnda analysmetoderna som finns väljs bort då denna studie inte handlar om vilka idéer/ideologier författarna belyser, vilka argument de framhåller och hur de argumenterar för dessa, hur lingvistik ser ut eller hur skapandet av olika frågeställningar i en diskurs ser ut.

2.3 Att tolka texterna

Hermeneutik betyder ”läran om läsning och tolkning”. Tolkning av texter är en del av textanalysens process. Oavsett vilken typ av inriktning som används måste texten i sig tolkas men inriktningarna påverkar hur (på vilket sätt) texten ska tolkas. Enligt Bergström & Boréus (2000) kan man urskilja fem olika element i tolkningsprocessen: texten, kontexten, avsändaren, mottagaren och uttolkaren vilka i denna studie borde bli styrdokumentet, utbildning, staten, lärare mfl. och slutligen jag som forskare. Den hermeneutiska cirkeln innebär att textens delar tolkas utifrån textens helhet och denna utifrån textens delar (s.26) Vilken förståelse har

mottagaren? Vilken tolkning avser avsändaren att mottagaren gör? Vilken innebörd kan texten ha på mottagaren? Dessa är exempel på tolkningsstrategier enligt Bergström & Boréus (2000).

2.4 Analys av det kaliforniska styrdokumentet

För att kunna göra en komparativ analys av de svenska och det kaliforniska styrdokumentet/n börjar jag med att översätta den amerikanska texten till svenska. För detta använder jag mig av det wordanpassade programmet Skribent. I kapitel 4 *Presentation av ländernas styrdokument och nationella tester* är det kaliforniska styrdokumentet "History – Social Science Framework" refererat till på engelska. All övrig text står skrivet på svenska.

3. Teori

Under framställningen av uppsatsen har jag sökt litteratur via svenska som amerikanska utbildningspolitiska hemsidor, via universitetens bibliotek så som GUNDA och LIBRIS, via amerikanska sökmotorer för litteratur så som ERIC samt att jag har tagit hjälp av min handledare, bibliotekarier, kurskamrater och vänner.

Sökord som har använts för studien har varit bl.a.: läroplaner, curriculum, skolpolitik, utbildningspolitik, kursplaner, årskurs 5, Grade Five, curriculum for Grade Five, public schools, friskolor, jämförande studier, test, nationella prov, m.m.

Mina förhoppningar för en studie som denna var att finna litteratur som kunde beskriva hur tidigare forskning har belyst olika teorier inom området, hur historiken har sett ut i Sverige kontra Kalifornien när det gäller utbildningspolitik samt hur dagens utbildningspolitiska situation beskrivs för de båda länderna.

Det som gör detta kapitel tunt och kortfattat beror på att den efterfrågade litteraturen var svår att finna samt att det som finns att tillgå inte erhållits på Göteborgs Universitetsbibliotek. Mycket av den amerikanska litteraturen som hittades kunde beställas direkt från USA men med tanke på tidsbegränsningen för studien och den ekonomiska aspekten valdes detta alternativ bort. Den litteratur jag har gått igenom har tillhandahållits via dokument på nätet i Pdf-format.

3.1 Begreppsförklaring

Det engelska begreppet curriculum härstammar från latinets currere som betyder springa och refererar till kurs eller studiegång. Innebörden är att ett curriculum definieras som en kurs eller bestämd ordning som skall följas. Begreppet läroplan kan förstås som *det presenterade innehållet för lärande och studier*. Det finns dock ingen egentlig enighet om vad begreppet curriculum innebär (Vallberg Roth, 2002, s.17).

3.2 FN och barnkonventionen

1989 antog FN:s generalförsamling konventionen om barns rättigheter. Sverige var bland de första att skriva under konventionen och idag har samtliga världens länder godkänt konventionen och förbundit sig att tillämpa den. Alla länder med undantag av USA och Somalia. ”De har skrivit på men inte ratificerat konventionen, vilket betyder att den egentligen inte gäller i dessa två länder”¹.

Konventionen består av 54 artiklar som rör barnets rätt till inflytande över det som rör barnet upp till 18 års ålder, rätt till liv och utveckling samt rättigheter som samhällsmedborgare.

Konventionen utgår ifrån att barndomen har ett värde i sig och att barn är en utsatt grupp i samhället med behov av omvårdnad och skydd. Den tillerkänner varje barns grundläggande medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (Wener m.fl., 2002, s.9).

Artiklarna 28-29 behandlar barnens rätt till utbildning där det framgår att grundutbildning ska vara obligatorisk och kostnadsfri och tillgänglig för alla, att konventionsstaterna ska uppmuntra utvecklingen av vidareutbildning efter grundutbildningen, att de ska göra högre utbildning samt

¹ <http://www.sfn.se/> 2006-05-15

studie- och yrkesrådgivning tillgänglig för alla samt att närvaro och studieavbrott skall åtgärdas. Disciplinen i skolan skall upprätthållas så att den är förenlig med de övriga artiklarna i konventionen samt ska konventionsstaterna främja och uppmuntra internationellt samarbete i utbildningsfrågor. Barnens utbildning skall syfta till att utveckla barnet på ett personligt plan, utveckla respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, utveckla respekt för barnets kulturella identitet samt för andra kulturer och förbereda barnet för ett ansvarfullt liv som samhällsmedborgare.

Alla nationer som har undertecknat konventionen skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra barnets rättigheter till det yttersta av sina tillgängliga resurser främja och säkerställa barnets ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (s.10).

Sveriges regering ska se till att principerna om barnets rättigheter tillämpas överallt, där det är möjligt, genom alla ministrar och departement men främst social- och utrikesdepartementet som genom information, initiativ och övervakning ansvarar för detta. Statliga myndigheter och barnombudsmannen skall på lokal respektive nationell nivå bevaka barnens livsvillkor och stödja tillämpningen av konventionen. Enligt Wener m.fl. (2002) anser många att barnkonventionen ”enbart är ett juridiskt och svårgripbart dokument utan reell innebörd” (s.169) men samtidigt menar författarna att deras studie på fyra svenska kommuner visar att barnkonventionen är ett ”användbart verktyg för att skapa ett samhälle som i alla delar visar respekt för barnet” (s.169).

3.2.1 Salamancadeklarationen

Genom Salamancadeklarationen har 92 regeringar² och 25 internationella organisationer 1994 uttryckt en åsikt eller en uppfattning om att skolor skall vara till för alla.

Grundtanken i dessa dokument är att man genom att erkänna behovet av att arbeta för målet ”skolor för alla” skall åstadkomma läroanstalter som är till för alla elever, som respekterar olikheter, som stödjer inläring och som tillgodoser individuella behov. I den egenskapen utgör dokumenten ett viktigt bidrag till strävandena att förverkliga en undervisning för alla och göra skolorna pedagogiskt effektivare (Salamancadeklarationen, s.12).

Deklarationen utgår från FN:s deklARATIONER och standardregler och inriktar sig för undervisning av elever med behov av särskilt stöd men då skolväsendet gäller ”alla” barn och vuxna och då dokumentet vill belysa just att skolor ska vara till för alla, utesluter jag inte detta utan ser deklARATIONEN som en tillgång för denna textanalys av styrdokumentet.

3.3 Amerikanska styrdokumentets historia

1989 sammankallades presidenten och guvernörerna för de 50 staterna för att överväga hur förändringar skulle genomföras i utbildningssystemet så att USA skulle bli internationellt konkurrenskraftig vid år 2000. Nationella utbildningsmål skall fastställas, federala tillgångar skall användas för att nå måluppfyllelsen, en ”state-by-state” ansträngning för att omstrukturera utbildningssystem skall ske samt att årligen rapportera processer de använt för att uppnå de uppsatta målen (Watt, 2004).

² Det framgår inte av Salamancadeklarationen vilka länder den representerar.

3.4 Svenska styrdokumentets historia

Fram till 1960-talets början hade Sverige ett parallellskolesystem, dvs. att "högre skolor" var organiserade parallellt med folkskolan som vars elever efter fjärde och sjätte årskurs kunde gå över till realskolor, läroverk och flickskolor (Hadenius, 1990, s.13).

År 1950 antogs en försöksverksamhet med "enhetsskola" då statsmakterna försökte eliminera irrelevanta hinder såsom social och ekonomisk bakgrund. Skolan blev avgiftsfri och skolplikten förlängdes med två år. Resurstilldelningen mellan olika inriktningar jämfördes. De "begåvade" eleverna skulle ha rätt till utbildning på lika grunder. Hadenius menar att det inte framgick vad de "obegåvade" hade för rätt till lika utbildning.

År 1962 införde riksdagen grundskolan. En socialdemokratisk regeringsmakt hade fått igenom att skolan skall ta vara på varje elevs begåvning. Hadenius menar att skolan går från att se skillnader på elever och gruppseparationer beroende på skicklighet byttes till sammanhållen klassorganisation och att de genomsamt med fritt språktillval i årskurs åtta skulle förbättra förhållanden för skoltrötta och sent mogna elever.

År 1968 med "Palmes reform" skulle utbud och verksamhet anpassas till de elevgrupper som utgjorde eller hade problem i skolan.

På 1970-talet gjordes en SIA utredningen med anledning av att riktlinjerna till stödundervisningen för svagpresterande skulle integreras i den vanliga klassen.

År 1979 antogs en ny läroplan (Lgr 80). Ansvar och initiativ decentraliseras till de lokala skolstyrelserna. Elevernas rätt till baskunskaper diskuteras och fick till följd att skolorna fick ökade resurser för arbetet. Ambitionen var inriktad till skolan och inte till vad varje elev skulle uppnå eller rätten till stöd.

Skolpolitiken har under det senaste halvsekle haft ett enhetligt mål i form av demokratisering och frihet och jämlikhet har enligt Hadenius (1990) styrts skolans utformning. "En skola för alla" betyder i svensk skolpolitik en skola som inte utesluter någon. Hadenius menar att regeringarna genom tider har försökt att tillfredsställa vissa elevgrupper och att detta speglar sig i dokumenten.

I Lpo94 blir skolan målstyrd vilket medför att hur man skall gå till väga, vilka metoder och arbetssätt som ska användas, "lämnas till pedagogernas professionalism att bedöma" (Williams m.fl., 2002, s.42). Skolan går från regelstyrd till målstyrd vilket betyder att den blir mer decentraliserad, med andra ord att den enskilda skolan eller läraren får ta ställning till arbetsformer och organisering (s.42).

3.5 Perspektiv på lärande

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94) framgår det att skolan skall sträva efter, när det gäller kunskap, att varje elev ska utveckla en nyfikenhet och lust att lära samt att barnen ska lära sig att ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra. De ska lära sig att utforska, lära och arbeta både självständigt som tillsammans med andra. Enligt Claesson (2002) är det genom att delta i ett sammanhang som ett lärande sker.

Williams m.fl. (2000) hävdar att lärandet sker i ett sociokulturellt perspektiv genom interaktion. Barn tar i samspel med andra barn till sig nya sätt att tänka, tala och utföra fysiska handlingar. Den som är mer kunnig vägleder den som är mindre kunnig. Till en början är den lärande beroende av vägledning från den mera kunniga, men successivt övertar den lärande kunskap och kan hantera tankegången på egen hand (s.30). Historiskt sätt har svenska läroplaner, enligt Williams m.fl (2000), förmedlat en lärandemiljö där barnen lär av den vuxne men idag ligger skolans utmaning i att antingen framhålla det individuella eller framhålla det kollektiva.

4. Presentation av ländernas styrdokument samt nationella tester

Här presenteras Sveriges och Kaliforniens, USA, styrdokument utifrån textanalys där innehåll presenteras i sammanfattande stycken. Fokus ligger i att beskriva texterna med utgångspunkt i hur de är skrivna, för vem de är tänkta, typiska åsikter för respektive land som speglar sig i styrdokumenten samt om det framgår i texternas innehåll när de är skrivna historiskt sätt. Varje lands styrdokument kommer att ses över utifrån om de är lättöverskådliga för lärare, vilken omfattning varje dokument har, hur målen att uppnå preciseras och vad dessa preciseringar får för konsekvenser i slutändan för elevernas kunskapsinhämtning.

Varje land använder sig av olika tester för att mäta elevernas kunskap. I denna textanalys kommer dessa nationella tester att presenteras utifrån vad de är tänkta att testa.

4.1 Svenska styrdokument och nationella prov

I Sveriges skolor använder sig lärare och rektor av olika dokument som hjälper dem att veta vad Sveriges regering och riksdag, dvs. de av svenska folket valda representanterna, vill att elever ska lära sig i skolan.

Den svenska läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) är framtagen av Sveriges regering genom utbildningsdepartementet. Skolverket är den förvaltningsmyndighet som tillhandahåller de regler och lagar som skolan skall rätta sig efter. De anger mål för att styra, de informerar för att påverka och de granskar för att förbättra³. En väsentlig uppgift som Skolverket innehar är att revidera styrdokumenten för skolan.

I Sverige finns det tre läroplaner: en för förskolan (Lpfö 98), en för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) och en för de frivilliga skolformerna (Lpf 94). Siffrorna inom parentes representerar vid vilket år dessa dokument är framtagna. I läroplanerna beskrivs verksamheternas värdegrund och uppdrag samt mål och riktlinjer för arbetet. Målen för det offentliga skolväsendet är av två slag, dels mål som skolan ska sträva efter att eleverna uppnår (strävansmål), dels mål som skolan ska se till att alla elever kan uppnå (uppnåendemål). Förskolans mål anger vad förskolan ska sträva efter när det gäller barns utveckling (strävansmål). Läroplanerna länkar i varandra genom att de är uppbyggda på likartat sätt och uttrycker samma syn på kunskap, utveckling och lärande.

Styrdokumenten är till för alla som arbetar inom skolan men även för föräldrar, elever och förvaltningar. Ett av skolverkets uppdrag är som nämnt att informera för att påverka och detta gör de genom att till exempel sätta gränser för vad skolan skall göra för att eleverna skall få den utbildning de har rätt till.

Förutom läroplaner tillhandahåller Skolverket även kursplaner för var och ett av de ämnen som dagens grundskola erbjuder eleverna. Dessa framställs av en expertgrupp tillsatt av Skolverket som består av medborgare med insikt i ämnet och dess relevans. Dessa kan vara exempelvis lärare på olika universitet, forskare, människor från näringslivet, m.fl. Kursplaner är ”bindande

³ <http://www.skolverket.se> 2006-05-11

föreskrifter som uttrycker de krav staten ställer på utbildningen i olika ämnen” (Skolverket, 2000, s.5).

Läroplanerna är skrivna 94 samt 98 och kursplanen för de samhällsorienterande ämnena är skriven 2000. Efter dessa publiceringar har dokumenten inte förändrats. Det skolverket istället gör är att utifrån statligt sanktionerade utredningar lägga fram rapporter som förslag på vad som bör ändras i dessa dokument. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet har vid ett flertal tillfällen hamnat under luppen för undersökning. Dessa rapporter tar nu riksdagen i beaktning när de, eventuellt inom en snar framtid, beslutar om en ny läroplan.

4.1.1 Lpo 94

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) är ett dokument på 19 sidor som är uppdelat i två delar som sen i sin tur har ett antal underrubriker. Den första delen ger en beskrivning av skolans värdegrund och generella uppdrag. Det talas om *förståelse och medmänsklighet*, om *saklighet och allsidighet*, om *en likvärdig utbildning*, om *rättigheter och skyldigheter*, om *skolans uppdrag*, om *god miljö för utveckling och lärande* samt slutligen om *den enskilda skolans utveckling*. I den andra delen läggs målen och riktlinjerna för skolan fram som består av mål att sträva mot och mål att uppnå. ”Mål att sträva mot anger inriktningen på skolans arbete”... och ... ”därmed en önskad kvalitetsutveckling i skolan” medan ”mål att uppnå uttrycker vad eleverna minst skall ha uppnått när de lämnar skolan. Det är skolans och skolhuvudmannens ansvar att eleverna ges möjlighet att uppnå dessa mål” (Lpo 94, s.10). Underrubrikerna i denna del består av *normer och värden*, om *kunskaper*, om *elevernas ansvar och inflytande*, om *skola och hem*, om *övergång och samverkan*, om *skolan och omvärlden*, om *bedömning och betyg* och slutligen om *rektorns ansvar*.

4.1.1.1 (Del 1) Skolans värdegrund och uppdrag

Under *grundläggande värden* framgår det att det svenska skolväsendet vilar på en demokratisk grund och att grundläggande demokratiska värderingar, aktning för varje människas egenvärde samt respekt för miljön är det verksamheten skall utformas efter. De demokratiska värderingar som framställs är människans frihet, okränkbarhet, integritet, lika värde, solidaritet med utsatta och svaga och jämställdhet mellan kvinnor och män. ”Undervisningen i skolan skall vara icke-konfessionell” (s.5) vilket med andra ord betyder att skolan inte skall bekänna en viss tro utan vara fri från detta.

Under *förståelse och medmänsklighet* framgår det som rubriken säger att skolan skall just främja förståelse för detta. Alla elever skall må bra och med omsorg för sig själv och för andra ska eleverna utvecklas utan att utsättas för mobbning eller andra trakasserier, sådana skall bekämpas. Om elever har en främlingsfientlig inställning skall denne mötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Eleverna skall inse värdet av att samhället internationaliseras och med det få en kulturell mångfald. ”Skolan är en social och kulturell mötesplats” (s.6) och där skall en trygg identitet utvecklas i samförstånd med andras villkor och värderingar.

Under *saklighet och allsidighet* står det att skolan skall uppmuntra att personliga ställningstaganden förs fram och att uppmuntra skilda uppfattningar. Föräldrar skall känna trygghet och ha förtroende för skolan att när de lämnar sina barn i skolan så är undervisningen saklig och allsidig

samt att eleverna inte blir ensidigt påverkade för en eller annan åskådning. Alla som arbetar i skolan skall arbeta efter skollagens regler och ta avstånd från sånt som strider mot skollagen.

Under *en likvärdig utbildning* framgår det med hänvisning till skollagen (1 kap. 2 §) att ”utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas” (s.6). Undervisningen skall vara anpassad efter varje elevs behov och förutsättningar och därmed kan inte utbildningen se likadan ut över hela landet eller i hela skolan. Resurserna skall fördelas efter behov. Genom de nationella målen anges normerna för likvärdigheten. Skolan har även ett ansvar att motverka traditionella könsmonster så som kvinnligt – manligt. Skolan skall ge eleverna utrymme att utveckla förmåga och intressen oavsett könstillhörighet.

Under *rättigheter och skyldigheter* framgår det vad skolan skall göra för att eleverna och deras föräldrar får inflytande och kan påverka undervisningen men samtidigt vilka skyldigheter de har. Skolan skall klargöra för föräldrarna och eleverna vilka mål utbildningen har samt vilka krav skolan ställer på eleverna. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och det innebär att eleverna måste ges möjlighet till ett aktivt deltagande i skolan via planering och utvärdering. Med inflytande och ansvar i skolan förbereds eleverna till ett aktivt deltagande i samhället.

Under *skolans uppdrag* hänvisas det till skollagen (1 kap. 2 §) där det står att skolan skall främja elevens lärande och där denne stimuleras att inhämta kunskaper samt att skolan i samarbete med hemmen skall främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor och samhälls-medlemmar. ”Skolan skall präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildningen och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa” (s.7). I och med detta skall skolan vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling och därmed skall arbete ske i samarbete med hemmen. Skolan skall förbereda eleverna för att verka i ett förändrande samhälle genom att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande. Eleverna skall få möjlighet att lära sig tillägna och använda sig av nya kunskaper, de ska lära sig att kritiskt granska fakta och olika förhållanden för att kunna inse konsekvenserna av olika handlingar eller alternativ. Eleverna skall få en tilltro till sin språkliga förmåga och detta genom att samtala, läsa och skriva. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och eget ansvar samt ges förutsättningar för självständiga- och problemlösande arbete. Övergripande perspektiv skall anläggas så som historiska-, miljömässiga-, internationella- och etiska perspektiv för att vidga elevernas förståelse för andra människor, grupper, miljöer och samhällen. Diskussioner om kunskapsbegrepp skall främja elevernas lärande och genom olika arbetsformer såsom fakta, förståelse, färdigheter och förtroenheter skall eleverna se en helhet på kunskap. Genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer skall skolan främja elevernas harmoniska utveckling. Genom eget skapande i estetiska ämnen skall det praktiska och det intellektuella mötas och ge eleverna möjlighet att harmoniskt utveckla sina uttryck för vad kunskap är.

Under *god miljö för utveckling och lärande* står det att skolan skall vara en plats där eleverna känner trygghet och lust att lära och där de möts med respekt för sin person och sitt arbete. Genom denna trygghet och uppmuntran som skolan skall ge eleverna kan de utvecklas och känna tillfredsställelse för sitt arbete.

Under *den enskilda skolans utveckling* framgår det att huvudmannen för skolan har ett givet ansvar att verksamheten utvecklas och svara mot uppställda mål. En förutsättning för skolans kvalitetsutveckling är lärarnas professionella ansvar och den pedagogiska ledningen samt att resultat följs upp, att målen för undervisningen prövas samt att utveckla nya metoder. Detta arbete skall ske i samspel med personal, elever, hemmen och samhället.

4.1.1.2 (Del 2) Mål och riktlinjer

Under *normer och värden* framgår det att skolan aktivt och medvetet skall påverka eleverna och stimulera dessa att tillägna sig kunskaper om vårt samhälles gemensamma värderingar. Dessa ska praktiskt komma till uttryck i det vardagliga arbetet. Detta inkluderar alla som arbetar i skolan och riktlinjerna är uppdelade på *alla* och på *den enskilde läraren*. Etiska ställningstaganden, människors egenvärde, avståndstagande för förtryck och kränkande behandling samt empati för andra människor och miljöer är mål som skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar. Solidaritet, respekt för andra, värdegrundsdiskussioner samt förebyggande arbete mot kränkande behandling är exempel på vad läraren och alla övriga i skolan skall arbeta med för att utveckla eleverna, både kunskapsmässigt som individmässigt.

Under *kunskaper* står det att skolan skall ge eleverna en kunskapsgrund för fortsatt utbildning samt att de inhämtar nödvändiga kunskaper för varje individ och samhällsmedlem. Skolan skall sträva efter att eleverna får möjlighet att utveckla sitt sätt att inhämta kunskaper på ett lustfyllt sätt samt utvecklar tillit till sin egen förmåga. De ska känna trygghet och visa respekt för andra, kunna självständigt formulera ståndpunkter som är grundade på kunskaper och etiska överväganden samt skapa sig ett rikt och nyanserat språk både på svenska och främmande språk. Eleverna ska lära sig att lyssna, diskutera och argumentera för att lösa problem, reflektera och kritiskt granska. Utifrån inhämtad kunskap ska eleverna med underbyggda val kunna fortsätta sin utbildning och yrkesinriktning senare i livet. Målen att uppnå är uppdelade efter grundskola, sameskola, specialskola och särskola (grundskola och träningsskola). [*Då studien inriktar sig mot grundskolan tar jag enbart upp detta i min analys*] Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola:

behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift,
behärskar grundläggande matematiskt tänkande och kan tillämpa det i vardagslivet,
känner till och förstår grundläggande begrepp och sammanhang inom de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga och humanistiska kunskapsområdena,
har utvecklat sin förmåga till kreativt skapande och fått ett ökat intresse för att ta del av samhällets kulturutbud,
har en förtrogenhet med centrala delar av vårt svenska och nordiska och västerländska kulturarv,
har kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia,
kan utveckla och använda kunskaper och erfarenheter i så många olika uttrycksformer som möjligt som språk, bild, musik, drama och dans,
har utvecklat förståelse för andra kulturer,
kan kommunicera i tal och skrift på engelska,
känner till grunderna för samhällets lagar och normer och vet om sina rättigheter och skyldigheter i skolan och i samhället,
har kunskaper om länders och världsdelars ömsesidiga beroende av varandra,
känner till förutsättningarna för en god miljö och förstår grundläggande ekologiska sammanhang,
har grundläggande kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa samt har förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan och miljön,

har kunskaper om medier och deras roll, kan använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande och har fördjupade kunskaper inom några ämnesområden efter eget val (s.12).

Riktlinjerna för alla som arbetar i skolan när det gäller *kunskaper* är att uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd och hjälpa dessa samt att samverka för att skolan ska vara en god miljö för utveckling och lärande. Riktlinjerna för läraren är att skapa lärandemiljöer där varje enskild individs personliga behov tillfredsställs och uppmärksammas så att eleven utvecklas med goda förutsättningar.

Under *elevernas ansvar och inflytande* framgår vikten av demokratiska förhållningssätt. Skolans personal skall verka för demokratiska arbetsformer, enligt Skollagen (1 kap. 2 §), och detta kan ske genom att ge eleverna ökat inflytande på det egna arbetet samt skolans miljö. Alla elever ska kunna påverka, ta ansvar och känna delaktighet. Målen att sträva mot att varje elev utvecklar är ett personligt ansvar för studier och arbetsmiljö samt kunskaper om demokratiska principer och förmåga att arbeta i demokratiska former. Riktlinjerna för samtliga som arbetar i skolan är att elevernas ansvarsförmåga och vilja att ta eget ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön främjas. Läraren skall förbereda eleverna för delaktighet och medansvar samt de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle genom att eleverna får pröva och får ett reellt inflytande på olika arbetsätt och arbetsformer, att de tar ett personligt ansvar för sin inläring och arbete och att detta sker oavsett social eller kulturell bakgrund och könstillhörighet.

Under *skola och hem* framgår det att genom ett gemensamt ansvarstagande mellan hem och skola skall de skapa goda förutsättningar för elevernas utveckling och lärande. Riktlinjerna för läraren är att informera och samverka med föräldrarna om elevernas skolsituation, kunskapsutveckling och trivsel samt att själv informera sig om elevernas personliga situationer och med det iaktta respekt för dennes integritet.

Under *övergång och samverkan* framgår det att förskoleklass, skola och fritidshem skall samverka och genom ett samarbete med förskola och gymnasiet stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Läraren skall utbyta kunskaper och erfarenheter och genom samarbetet med nämnda uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd.

Under *skolan och omvärlden* står det att skolan skall samarbeta med eftergymnasiala utbildningar, arbetsliv och närsamhälle för att eleverna skall få ett underlag för fortsatta studier. Den skall även ge en utbildning av hög kvalitet. Skolan skall sträva efter att eleverna når mål som att inhämta tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att kunna ta ställningstaganden för den egna framtiden. Alla som arbetar i skolan skall verka för att utveckla kontakter med olika verksamheter som kan bli berikande lärandemiljöer samt bidra till motverkande begränsningar i yrkesval som grundar sig i könstillhörighet och social eller kulturell bakgrund.

Bedömning och betyg talar om att betygen är ett bevis på om eleven har uppnått de i kursplanerna uppsatta målen. Skolan skall sträva efter att eleverna utvecklar ett större ansvar för sina studier och förmåga att själv bedöma sina resultat i förhållande till kurskamraters. Läraren skall främja elevers kunskapsmässiga och sociala utveckling genom utvecklingssamtal samt att utvärdera elevernas utveckling utifrån kursplanernas krav och informera elev, föräldrar samt rektor om

elevens situation. När betygssättning ska ske ska läraren ta till sig all information om eleven för att kunna göra en allsidig bedömning om elevens kunskaper i förhållande till kursplanernas krav. Läraren skall även utifrån föräldrarnas önskemål fortlöpande informera dem och eleverna om studieresultat och utvecklingsbehov.

Rektorns ansvar som pedagogisk ledare och chef för personalen på skolan är att ta det övergripande ansvaret för verksamheten. En lokal arbetsplan skall upprättas, skolans resultat skall följas upp och utvärderas gentemot nationella mål, skolplanens mål och den lokala arbetsplanen. I och med att rektorn har ansvar för skolans resultat har denne även övergripande ansvar för elevens utbildning och kontakten med elevens vårdnadshavare.

4.1.2 Kursplan för de samhällsorienterande ämnena

Grundskolans kursplaner beskriver målen för respektive kurs. Varje kursplan är uppdelat efter fyra avsnitt: *ämnets syfte och roll i utbildningen* (talar om hur ämnet bidrar till att läroplanens mål uppfylls samt hur ämnet motiveras utifrån olika samhälls- och medborgarbehov), *mål att sträva mot* (kunskapskvaliteter och planeringen för undervisningen tydliggörs så att elevernas kunskapsutveckling inte begränsas), *ämnets karaktär och uppbyggnad* (ämnets specifika egenskaper och karaktär beskrivs) samt *mål att uppnå* (anger lägsta nivån som eleverna ska nå upp till i årskurs fem respektive nio samt mål att uppnå för betyget godkänd, väl godkänd samt mycket väl godkänd). Kursplanerna anger inte vilket arbetssätt eller vilka metoder som skall användas för att eleverna skall nå uppsatta mål ”däremot lägger de fast de kunskapskvaliteter som undervisningen skall utveckla och anger därmed en ram inom vilken val av stoff och metoder skall göras lokalt” (Skolverket, 2000, s.5). Läraren skall tillsammans med eleverna planera och välja ut vilket arbetssätt de ska använda så att varje elevs förutsättningar, erfarenheter, intressen och behov tillgodoses.

Under kursplanen för de samhällsorienterande ämnena har Skolverket samlat geografi, historia, religionskunskap samt samhällskunskap under en och samma kursplan men under denne har varje nämnt ämne en enskild kursplan. De enskilda kursplanerna bildar tillsammans det nationella uppdraget för utbildningen inom de samhällsorienterande ämnena. I den gemensamma texten behandlas de innehållsliga perspektiv, den utmärkande processen samt den handlingsberedskap som blir effekt av utbildningen som är gemensamma för de fyra ämnena.

Ämnets syfte och roll i utbildningen talar om hur eleven formar sin egen värld samt hur eleven formas av världen. Kunskaperna inom de samhällsorienterande ämnena skall ge eleven en grund för att ”delta, ta ansvar och agera som medborgare i ett demokratiskt samhälle och för att medverka till en hållbar samhällsutveckling” (Skolverket, 2000, s.65). Ämnenas huvuduppgift är att elevens kunskap för människan och hur denne verkar i samhället, samt förändringar i landskapet och i samhället oavsett var och när, skall utvecklas. Ämnenas syfte är att eleven skall stimuleras till reflektion över hur människan tänker och handlar samt reflektera över olika företeelser i samhället, att stärka elevens beredskap att kunna få grepp om den egna och andras livssituation, att öka tryggheten i individens identitet samt att öka kunskaper om hur samhället baseras på etnisk och kulturell mångfald.

Under *mål att sträva mot* framgår det att skolan skall sträva efter att eleven i undervisningen

undersöker och förstår samhälleliga samband och sammanhang i nutid och förfluten tid samt reflekterar över vad dessa kan innebära för framtiden,
förstår centrala begrepp som gör det möjligt att på ett självständigt sätt söka, bilda och använda kunskap om samhällsfrågor,
utvecklar sin förmåga att använda olika informationskällor och ett kritiskt förhållningssätt till dessa,
utvecklar en tilltro till sin egen förmåga att påverka och en vilja att hävda demokratiska värden samt blir förtrogen med sina rättigheter och skyldigheter som medborgare i ett demokratiskt samhälle,
deltar aktivt i samhällsliv och samhällsutveckling samt tar ansvar för livsmiljön,
förvärvar insikter om hur såväl naturgivna och materiella förutsättningar som centrala idéer och livsåskådningar format och formar samhällen,
utvecklar förståelse av grundläggande existentiella och etiska synsätt och kan använda sin förståelse vid egna ställningstaganden,
utvecklar kunskap om och förmåga till inlevelse i olika livsmönster och ser orsaker till variation i tid och rum men även det gemensamma i olika kulturer,
utvecklar respekt för andra människors ställningstaganden men uppmärksammar och tar avstånd från sådana som innebär förtryck och kränkningar,
gör det till en vana att i sitt handlande ta hänsyn till allas lika värde och rättigheter, oberoende av exempelvis kön, klass och etnisk tillhörighet,
utvecklar förmåga att se konsekvenser av sina och andras ställningstaganden och handlingar,
utvecklar förståelse för ekologiska sammanhang och olika sätt att fördela och använda resurser,
utvecklar förståelse för hur verksamheter och kulturer avspeglas i och påverkas av konst, litteratur och musik (Skolverket, 2000, s.66).

Avsnittet *karaktär och uppbyggnad* är uppdelat i fyra delar. Under *demokrati som livsform och politiskt system* beskrivs hur ämnena lyfter fram makt- och konfliktperspektiv i dåtid och nutid samt hur ”den demokratiska värdegrunden utgör utgångspunkt för det svenska samhällets besluts och rättssystem” (s.67). Demokratiska värden förändras och människan måste tillsammans utveckla dessa. Eleverna skall tillåtas argumentera, bearbeta och se konsekvenser av olika ställningstaganden och tillvägagångssätt. Begrepp som kön, klass och etnicitet skall diskuteras och reflekteras över samt att genom förståelse för att andra kan tänka på ett annat sätt öka individens ställningstagande mot kränkande behandling. Grundläggande fri- och rättigheter både ur ett internationellt som nationellt perspektiv skall beaktas och ligga till grund för eftertanke och reflektion om gemenskap i de båda perspektiven. Under *kulturella mönster och kulturell variation* beskrivs hur ämnena behandlar olika kulturer och vad dessa innebär både för människans utveckling och identitetsskapande som för samhället i stort genom vad människorna i samhället har för levnadsvanor och livsåskådningar. Under *lokala och globala miljö- och överlevnadsfrågor* behandlas hur människan genom tiden har påverkat vårt samhälle och vår miljö genom teknikutveckling och utnyttjande av jordens resurser. De samhällsorienterande ämnena har ett ansvar delat med övriga ämnen i skolan att förmedla detta till eleverna så att de själva kan handla på ett bra sätt i lokala- som globala förändrings- och överlevnadsfrågor. Under *kunskap i ett informationsrikt samhälle* beskrivs hur medier och andra tekniska verktyg tillhandahåller information till människorna i vårt samhälle och hur dessa påverkas av detta. Eleverna skall bli förtrogna med hur medier kan användas och hur de påverka oss genom att granska, välja, strukturera, kritisk värdera, integrera och redovisa information genom olika uttrycksmedel.

I avsnittet *mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret* står det att eleven skall:

känna till och kunna resonera kring grundtankar i ett demokratiskt system och praktisera demokrati i vardaglig handling,
känna till händelser och förhållanden som format och formar närsamhället och dess miljö,

kunna jämföra de egna livsvillkoren med livsvillkor i andra miljöer och i olika tider,
kunna samtala om viktiga livsfrågor som berör den enskilda individen och relationer mellan människor,
kunna söka och bearbeta information samt göra sammanställningar för att belysa eller besvara frågor om människan och hennes verksamheter (s.69).

4.1.2.4 Samhällskunskap

I avsnittet *ämnets syfte och roll i utbildningen* framgår det att samhällskunskap skall ge grundläggande kunskaper om samhället och demokratiska värden och processer. Kön, klass och etnicitet behandlas samt vikten av att ta avstånd från diskriminerande handlingar. Informationsflödet diskuteras och skall behandlas så att eleverna kan utveckla sin förmåga ”att söka, granska, strukturera och värdera fakta samt att integrera, redovisa och gestalta den nya kunskapen” (Skolverket, 2000, s.86).

Under *mål att sträva mot* står det att skolan skall sträva efter att eleven i utbildningen:

omfattar och praktiserar demokratins värdegrund,
utvecklar kunskaper om skiftande samhällsförhållanden och deras relation till demokratiska principer,
utvecklar kunskaper om rättigheter och skyldigheter i ett demokratiskt samhälle,
förstår hur olika intressen, ideologier och traditioner påverkar sättet att se på individ och samhälle samt hur samhällets normer och värderingar påverkar och påverkas av individen,
utvecklar kunskap om och förståelse av ett samhälle med etnisk och kulturell mångfald och betydelse av detta för mellanmänniska relationer,
utvecklar kunskaper om förhållanden i andra länder och därmed förmågan att reflektera över internationella relationer och internationellt samarbete,
tillgodogör sig kunskaper för att kunna agera i lokala och globala frågor som är viktiga för ett hållbart samhälle,
utvecklar sin förmåga att kritiskt granska samhällsförhållanden och kunna se konsekvenser av olika handlingsalternativ,
utvecklar sin förmåga att argumentera och uttrycka ståndpunkter samt en tilltro till den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen (s.86-87).

I avsnittet *ämnets karaktär och uppbyggnad* framgår det att grunden till ämnet är demokrati och eftersom världen ständigt förändras så måste även ämnets innehåll också göra det. Ämnet bygger på vetenskapliga discipliner så som statsvetenskap, nationalekonomi, kulturgeografi och sociologi. Etiska perspektiv har en stor betydelse då ämnet behandlar områden som demokrati, mänskliga rättigheter samt olika former av makt och förtryck. Nationella minoriteter och invandringen roll i samhället är viktiga frågor som skall behandlas. Ett hållbart samhälle samt globaliseringens konsekvenser kan skapa utrymme för värdediskussioner. Då ämnet har fokus på nuet används historien för att förklara hur händelser och förhållande påverkar vår nutid samt vår framtid.

Under *mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret* står det att eleven skall:

känna till de grundläggande demokratiska principer som samhället vilar på och kunna delta i en demokratisk beslutsprocess,
känna till förhållanden och olika levnadssätt i det lokala samhället och de viktigaste rättigheter och skyldigheter som gäller varje enskild individ,
ha kännedom om människors livsvillkor i olika kulturer, förstå hur de egna handlingarna påverkar miljön,

kunna läsa, skriva och formulera sig om samhället utifrån olika källor (s.88).

4.1.3 Svenska nationella prov

Skolverket tillhandahåller nationella prov som alla grundskolor skall använda sig av i årskurs 5 och 9. Utformningen av proven är inte att de ska pröva elevernas kunskaper mot alla uppställda mål utan de riktar in sig mot ämnena svenska, svenska som andra språk, matematik och engelska. Syftet med dessa prov skall vara att:

- bidra till ökad målpuppfyllelse för eleverna,
- förtydliga målen och visa på elevers starka och svaga sidor,
- konkretisera kursmål och betygskriterier,
- stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning
- ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapsmålen nås på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå⁴.

4.1.4 Fristående skolor

Svenska fristående skolor finns på grundskole- och gymnasienivå. Förskoleklass kan också bedrivas i anslutning till fristående grundskola eller särskola. Skolor är öppna för alla, men kan regleras när antalet sökande är mer än antal platser. Lpo 94 eller Lpf 94 samt de nationella kursplanerna följs i allmänhet oavsett vilken profil eller inriktning skolan har, men dessa profiler kan i vissa fall innebära att skolan har egna ämnen med egna kursplaner eller att lägga utökad tid i ett eller flera ämnen. Då fristående skolor är riksrekryterande finansieras de genom kommunala bidrag från elevernas hemkommuner. Skolorna får inte ta ut elevavgifter och inte heller anmälnings-, kö- eller registreringsavgifter. Fristående skolor kan enligt skollagen, till skillnad från offentliga skolor, ha religiös inriktning⁵.

4.2 Amerikanska styrdokument och tester

De amerikanska styrdokumentet, så kallade *Curriculum* vilket betyder läroplan, kursplan och undervisningsplan enligt Nordstedts (1994), skiljer sig från delstat till delstat. I USA har regeringen valt att lägga ut ansvaret på en Superintendent i varje delstat som i sin tur delegerar uppgiften till en kommitté. Denna tar i sin tur fram de styrdokument som skall gälla för skolorna i den delstaten. Tillvägagångssättet ser ut så att från första mötet till att staten har godkänt dokumentet tar ungefär 18 månader. Kommittén träffas och komponerar ett utkast som senare bedöms av en läroplanskommission. När detta är gjort går dokumentet fram och tillbaka mellan offentliga förhandlingar (public hearing) och kommittén som reviderar dokumentet. Slutligen beslutar "State Board of Education" om dokumentet skall godkännas och efter det publiceras det på Internet och sedan görs en utvärdering. I Kalifornien är det för närvarande Superintendent Jack O'Connell som leder och fördelar läroplanens framställning till kommittén. Liksom i Sverige riktar sig styrdokumentet för samtliga som arbetar i och omkring skolan, personal, politiker, föräldrar och inte minst eleverna.

I Kalifornien finns det åtta olika *framework* (ramar för kursen) för de kurser eleverna ska undervisas i inom den allmänna skolan. Dessa framework är:

- Foreign Language Framework

⁴ <http://www.skolverket.se/sb/d/170;jsessionid=97192B5D59498DA052582B07DEDA23EB>, 2006-05-08

⁵ <http://www.skolverket.se/sb/d/379/a/961> 2006-05-23

- Health Framework
- History – Social Science Framework
- Mathematics Framework
- Physical Education Framework
- Reading/Language Arts
- Science Framework
- Visual and Performing Arts Framework

Denna studie fokuserar på History – Social Science Framework.

4.2.1 History - Social Science Framework for California Public Schools

Kursplanen för historia och samhällsvetenskap är på ca 190 sidor. Den har ett stort ålderomfång och sträcker sig från Kindergarten (vilket vanligtvis är vid fem års ålder⁶) till Grade Twelve (vid vilken eleverna borde vara 17 år).

Kursplanen är uppdelad i tre delar som i sin tur har uppdelningar:

1. Goals and Curriculum Strands (Styrdokumentets mål och drag)
 - Goal of Knowledge and Cultural Understanding (kunskap och kulturell förståelse)
 - Goal of Democratic Understanding and Civic Values (demokratisk förståelse och medborgerliga värden)
 - Goal of Skills Attainment and Social Participation (färdighetsuppnåelse och samhällsligt deltagande)
2. Course Descriptions (Kursbeskrivning)
 - The United States and World History Courses (Kurser för de Förenta Staternas- och världens historia)
 - The Primary Curriculum, Kindergarten Through Grade Three (Den grundläggande kursplanen, Dags till Tredje Stadiet)
 - The Middle Grades Curriculum, Grades Four Through Eight (Mellanstadiets kursplan, Fjärde till Åttonde Stadiet)
 - The Secondary Curriculum, Grades Nine Through Twelve (Påbyggnads- undervisningens kursplaner, Nionde till Tofte Stadiet)
3. Criteria for Evaluating Instructional Materials (Kriterier för utvärderande instruktionsmaterial)

I denna studie behandlas hela del 1 och bitar av del 2. Del 3 utesluts helt då inte studien fokuserar detta område.

4.2.2 Goals and Curriculum Strands

De mål och de drag som styrdokumentet har för historia och samhällsvetenskap (History- social science) är uppdelade i tre kategorier: *kunskap och kulturell förståelse (Knowledge and Cultural Understanding)*, *demokratisk förståelse och medborgerliga värden (Democratic Understanding and Civic Values)* samt *färdighetsuppnåelse och samhällsligt deltagande (Skills Attainment and Social Participation)*. Samtliga går in i varandra och interagerar inom styrdokumentet. Varje del

⁶ <http://www.cde.ca.gov/ci/gs/em/kinderinfo.asp> 2006-06-07

är uppdelad på de olika årskurserna över spektrat Kindergarten till Grade Twelve, dock ska samtliga ingå i varandra så att de inte står självständiga.

4.2.2.1 Goal of Knowledge and Cultural Understanding

Målen är att eleverna skall ägna sig åt att utveckla kunskap i historia och andra områden så som etik, geografi, ekonomi, sociologi och politik. Då denna studie jämförs med svensk samhällskunskap kommer ämnena ekonomi, sociologi, politik och etik att behandlas.

För att utveckla etik kunskap skall eleven:

- Känna igen livets okränkbarhet och individens värdighet; både i respekt för att varje person är unik och för att statlig politik som ignorerar värdet av mänskligt liv eller som tolererar omänskligt utövande är oetiskt.
- Förstå hur olika samhällen har försökt att med olika sätt besluta i etiska frågor. Eleven skall undersöka de religiösa och filosofiska traditioner västerländska och icke västerländska samhällen har och hur de har försökt skapa ett bra liv och ett bra samhälle.
- Förstå sambandet mellan idé och verkan, mellan ideologi och politik och mellan politik och praktik. Eleven ska känna igen etiska innebörder i ideologier.
- Förstå att bekymret för etiska och mänskliga rättigheter är universella och representerar strävan för män och kvinnor överallt och när som helst i världen.

För att utveckla kulturkunskap skall eleven:

- Förstå det rika och komplexa i en given kultur; ”dess historia, geografi, politik, litteratur, konst, drama, musik, dans, lag, religion, filosofi, arkitektur, teknologi, vetenskap, utbildning, sport, sociala struktur och ekonomi” (s.30). Eleven ska förstå hur svårt det är att bemästra en kultur och ska uppmuntras att känna igen att utbildning är en livslång process.
- Förstå sambandet mellan olika delar i en nations kulturella liv. Detta inriktar sig främst till äldre elever att se hur det hela hänger ihop.
- Lära sig om folkslags mytologi, legender, värden och tro så att eleven kan förstå olika samhällen och människornas tro och tankar om sig själva och andra.
- Känna igen att litteratur och konst speglar människans insida och eleven kan med detta förstå hur samhället beskrivs av just författare och artister.
- Känna stolthet i sitt egna kulturella arv och utveckla ett multikulturellt perspektiv som respekterar värdighet och värden för alla människor. Från tidig ålder skall eleven förstå att den amerikanska kulturen består av människor med rötter i olika kulturer världen över.

För att utveckla ekonomikunskap skall eleven:

- Förstå de grundläggande ekonomiska problem som alla samhällen står inför. Förstå hur ringa tillgångar ska fördelas så man vet vad, hur och för vem samhället ska producera.
- Förstå jämförande ekonomiska system. Redan från tidig ålder ska eleven introduceras i hur den ekonomiska marknaden fungerar. I de senare årskurserna går eleven mer in på djupet och analyserar samband i varje ekonomiskt system.
- Förstå grundläggande ekonomiska mål, verkställanden, och problem för vårt samhälle. Eleverna ska kunna analysera grundläggande mål så som valfrihet, effektivitet, rättfärdighet, m.m. och förstå statens politiska inställning till detta. Lokala, nationella och globala problem ska belysas.

- Förstå internationella ekonomiska system.

För att utveckla socialpolitisk kunskap skall eleven:

- Förstå det nära sambandet mellan sociala och politiska system. De två systemen hänger ihop med varandra och normalt ska eleven vid årskurs 10 kunna undersöka dessa samband och analysera hur social status, rörlighet mellan samhällsklasserna, politisk makt och prestige är fördelade i ett samhälle samt att analysera dessa i förhållande till hur de påverkar tillgängligheten för män och kvinnor oavsett etniska och rasbakgrund.
- Förstå det nära samband som råder mellan samhälle och lag. Förstå hur samhället styrs av lagar och att lagar skrivs/bestäms av samhället.
- Förstå jämförande politiska system så som demokratiska och ickedemokratiska system och kunna beskriva de kritiska karaktärsdragen för varje system. Eleven ska även förstå statens makt och vilka konsekvenser det har för samhällsmedborgarna, exempelvis individer och minoriteters rätt till frihet.

4.2.2.2 Goal of Democratic Understanding and Civic Values

Målet för demokratisk förståelse och medborgerliga värden är koncentrerad på väsentlig förståelse för nationens identitet och ursprung, de medborgerliga värden som formar samhället och på rättigheter och skyldigheter för alla medborgare.

För att förstå den amerikanska nationen skall eleven:

- Känna till att det amerikanska samhället är och alltid har varit pluralistiskt och multikulturellt.
- Förstå att den amerikanska trosbekännelsen är en ideologisk hyllning av jämlikhet och frihet.
- Känna till minoriteters och kvinnors status i skilda tider i den amerikanska historien.
- Förstå den unika erfarenhet invandrare från Asien, Stilla havs öarna och Latin Amerika har, och hur dessa har berikat Amerikas liv och kultur.
- Förstå den speciella rollen Förenta Staterna hade i världskrig som en nation av invandrare. Eleven ska även förstå hur Förenta Staterna har, i jämförelse med andra länder, varit öppen för invandring och erbjudit fullvärdigt medborgarskap så lätt. På samma gång ska eleven analysera periodiska strömningar av fientlighet mot nykomlingar och att nationen på olika sätt har begränsat invandring p.g.a. ras, etnisk- och kulturell bakgrund.
- Inse att Amerika, som en nation, förenar som ett folk ättlingar av många kulturer, folkslag, religioner och etniska grupper. Amerikas historia är inte färdigskriven, och fortsättningen vilar i elevernas händer.

För att förstå nationens konstitutionella arv skall eleven:

- Förstå de grundläggande demokratiska principerna och hur nationens förfäder slogs för dessa frågor så att ramarna för konstitutionen kunde fastställas. Eleven ska också förstå principerna för att ett demokratiskt styrelsesätt existerar för medborgarna och att de i sin tur verkar genom staten.
- Förstå det historiska ursprung som grundläggande konstitutionella begrepp har, t.ex. en representativ regering, maktseparation och juryprövning.

För att förstå medborgerliga värden, rättigheter och ansvar skall eleven:

- Förstå vad som krävs av medborgare i en deltagande demokrati för att förverkliga regeringens högsta ideal.
- Förstå individuellt ansvar för ett demokratiskt system.

4.2.2.3 Goal of Skills Attainment and Social Participation

Målen för färdighets uppnåelse och samhälleligt deltagande ska uppnås genom att utveckla elevens färdigheter i deltagande, kritiskt tänkande och grundläggande inläring.

För att kunna delta effektivt i samhället behöver eleven:

- Utveckla personlighetsfärdigheter i frågor som exempelvis att samarbeta med andra, förstå förutfattade meningar om andra och vad det innebär, igenkännande av stereotyper och personlig övertygelse.
- Utveckla gruppinteraktions färdigheter så som att kunna respektera andras åsikter, delta i beslutsfattningar så som målsättning och planering, kunna leda och följa ledare, kompromissa, diskutera och förhandla, m.m.
- Utveckla sociala och politiska delaktighets färdigheter så som bl.a. att delta i frågor som för fram politiska åsikter samt att förstå konsekvenser av ens egna handlingar.

Förmågan att tänka kritiskt om allmänna frågor, riksdagskandidater och regeringsbeslut är en väsentlig egenskap av god medborgerlighet i ett demokratiskt samhälle. Färdigheter i kritiskt tänkande inkluderar att eleven:

- Definierar och klargör problem.
- Bedömer information i förhållande till problem.
- Löser problem och drar slutsatser.

Färdigheter i grundläggande inläring inkluderar förmågan att:

- Förvärva information genom att lyssna, observera, använda samhällskällor och läsa varierande former av litteratur samt material från primära och sekundära källor.
- Lokalisera, välja och organisera information från skrivna källor.
- Ta fram och analysera information genom att använda datorer, mikrofilm och annan elektroniskt media.
- Läsa och tolka kartor, glober, modeller, diagram, grafer, tabeller, bilder, och politiska karikatyrer.
- Förstå de speciella språk som används i historisk sökning och i samhällsvetenskapliga discipliner.
- Organisera och uttrycka idéer tydligt i tal och skrift.

4.2.3 Course Descriptions

Målen i kursdokumenten är illustrativa och är läraren tillräckligt uppfinningsrik så skapar den en miljö där eleverna lär sig och blir deltagande. Implementeringen av dessa dokument kräver ett samarbete mellan lärare och skolbibliotekarie och skall uppmuntra till arbetslagssamarbete.

Styrdokumentet är uppdelat på årskurserna från Kindergården till Grade Twelve och kursernas ämnen inom "History and social science" ser ut som följer:

Kindergarten—Learning and Working Now and Long Ago
Grade One—A Child’s Place in Time and Space
Grade Two—People Who Make a Difference
Grade Three—Continuity and Change
Grade Four—California: A Changing State
Grade Five—United States History and Geography: Making a New Nation
Grade Six—World History and Geography: Ancient Civilizations
Grade Seven—World History and Geography: Medieval and Early Modern Times
Grade Eight—United States History and Geography: Growth and Conflict
Grade Nine—Elective Courses in History–Social Science
Grade Ten—World History, Culture, and Geography: The Modern World
Grade Eleven—United States History and Geography: Continuity and Change in the Twentieth Century
Grade Twelve—Principles of American Democracy (One Semester) and Economics (One Semester)

4.2.3.1 The Middle Grades Curriculum (Grades Four and Five)

Eleven genomgår förändringar och under dessa årskurser befinner de sig i Piagets nivå ”concrete operations” (konkreta processer) och de fullföljer under dessa år en förvandling till de tidiga stadierna av ett logiskt och undersökande tankesätt. Elevernas tänkande under dessa år blir alltmer abstrakt och multidimensionellt, de kan nu bli engagerade i exempelvis jämförande analyser. Eleverna kan gå tillbaka i tiden och studera speciella personer eller händelser.

Den femte årskursernas titlar är:

Grade Five—United States History and Geography: Making a New Nation

- The Land and People Before Columbus
- Age of Exploration
- Settling the Colonies
 - The Virginia Settlement
 - Life in New England
 - The Middle Colonies
- Settling the Trans-Appalachian West
- The War for Independence
- Life in the Young Republic
- The New Nation’s Westward Expansion
- Linking Past to Present: The American People, Then and Now

Varje kurs har en beskrivning på något eller några stycken där det kortfattat förklaras varför eleverna läser om detta.

4.2.4 Standardized Testing and Reporting (STAR)

De tester som State Board of Education tillhandahåller för Kaliforniens skolor är till för att mäta elevernas kunskapsnivåer samt hur de presterar i de olika ämnena. Detta sker i alla ämnen och för alla åldrar årligen.

5. Jämförande analys

Ordet curriculum kan enligt Vallberg Roth (2002) förstås som det presenterande innehållet för lärande och studier. I och med det kan de svenska läroplanerna och kursplanerna ställas mot de amerikanska "Framework" som innehåller deras curriculum. I Sverige är det förvaltningsmyndigheten Skolverket via utbildningsdepartementet som framställer läroplanerna och kursplanerna och det stämmer överens med Kalifornien som genom Department of Education framställer sina "Framework". De styrdokument som används idag i skolorna är framtagna i Sverige 1994 (för grundskolan) samt 2000 och för Kalifornien är de också framtagna 2000.

Det som går att utläsa i läroplanen (Lpo94) är att den är kortfattad och lättläst. Hela dokumentet är uppdelat i områden som i sin tur är uppdelade i underrubriker. Då dokumentet inte innehåller särskilt många sidor är det ett lättöverskådligt och strukturerat dokument. Språket är flytande och innehåller inga svåra begrepp. Då läroplanen går ut på att beskriva mål att sträva mot och mål att uppnå får läsaren ingen metod för hur dessa mål skall uppnås. Värdegrunden och de demokratiska principerna är genomgående områden som berörs igenom hela dokumentet.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) gäller från förskoleklassen (oftast är barnen 6 år gamla) till nionde årskursen (oftast 15 år gamla elever) och kursplanerna går från årskurs ett t.o.m. årskurs nio. Detta jämförs här med "History-Social Science Framework" som sträcker sig från Kindergarten (ca fem års ålder) till Grade Twelve (17 års ålder, vilket borde motsvara andra året på svenska gymnasieskolor). Om Sverige skall mätas med dessa "Framework" genom alla årskurser borde alltså de svenska läroplanerna från förskoleklass till gymnasiet ingå i studien för att täcka samma åldersspann.

Den svenska läroplanen (Lpo 94) består av 19 sidor och kursplanen för de samhällsorienterande ämnena är på 25 sidor, inklusive varje egen kursplan för varje ämne. Detta i jämförelse med "History-Social Science Framework" som består av ca 190 sidor. Det som skiljer dessa åt är att de svenska dokumenten är kortfattade och övergripande. De innehåller mål som eleverna skall uppnå och mål som skolan skall sträva efter att eleverna uppnår samt korta beskrivningar om syften, osv. Det Kaliforniska dokumentet består utöver dessa beskrivningar om ämnet av kriterier för utvärderings material till läraren. Då detta dokument, som nämnt tidigare, sträcker sig från Kindergarten till Grade Twelve blir omfattningen på dokumentet betydligt större än den svenska läroplanen som enbart sträcker sig från förskoleklass och grundskolan.

Lpo 94 är uppdelad i två kategorier: Skolans värdegrund och uppdrag samt Mål och riktlinjer. Det Kaliforniska styrdokumentet "History – Social Science Framework" är uppdelat i tre kategorier: 1) Kunskap och kulturell förståelse, 2) Demokratisk förståelse och medborgerliga värden och 3) Färdighetsuppnåelse och samhälleligt deltagande. Utöver dessa tre kategorier har det Kaliforniska dokumentet en kursbeskrivning och där skiljer det sig från Sverige som har ett eget dokument för kurserna. Men på samma sätt skiljer sig Kalifornien mot Sverige då deras styrdokument redan är inriktade mot ett ämnesområde jämfört med vår läroplan som sträcker sig över alla ämnen. "History-Social Science Framework" är både en läroplan och en kursplan i ett och samma dokument.

Innehållsmässigt i läroplanen och kursplanen kontra det Kaliforniska dokumentet står det i de svenska styrdokumenterna att skolan skall vara icke konfessionell, detta nämns det ingenting om i det Kaliforniska dokumentet. I båda ländernas dokument framgår det av stor vikt att eleverna skall ha en demokratisk grundsyn samt att de ska fostras till aktiva demokratiska samhällsmedborgare. Demokrati, mänskliga rättigheter samt makt och förtryck behandlas i båda ländernas dokument. Ytterligare behandlas att eleverna skall ha förståelse och känna empati med sina medmänniskor, människors okränkbarhet och värdighet skall beaktas. Eleverna skall ta avstånd från förtryck och kränkande behandling. I både Sverige och Kalifornien skall den kulturella mångfalden belysas. Eleverna skall ha kulturellförståelse både för andra länders kulturer men även genom det egna landets påverkan av invandrade kulturer. Kaliforniens dokument framhåller patriotism högre och tydligare än Sverige. De framkommer på flertalet ställen i dokumentet att USA:s invånare skall vara stolta att landet står på en grund av jämlikhet och frihet. Det konstitutionella arvet värderas högt i jämförelse med Sverige där det inte ens nämns.

I de svenska styrdokumenterna behandlas samverkan, delaktighet, inflytande och ansvar ur tre perspektiv: elevens, hemmets och skolans. Läraren skall se till varje elevs behov och skolan skall i utvecklingssamtal framställa en Individuell utvecklingsplan för varje elev där hemmet och eleven kan se vilka moment eleven behöver bearbeta för att eleven skall nå målen. Detta är ett sätt att få eleven och vårdnadshavare mer involverade i skolgången. Tillsammans med hemmet skall skolan samarbeta för att uppfostra eleverna. Skolan skall också uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd. Samtliga av de nämnda områdena diskuteras inte i det Kaliforniska styrdokumentet. Det enda som framkommer är att eleverna skall lära sig att samarbeta och kunna vara en ledare som att kunna följa en ledare. Samarbetet med andra elever är liknande med de svenska målen.

Något som de svenska styrdokumenterna framhåller som skiljer sig från det Kaliforniska är att eleverna har rätt till en likvärdig utbildning. En ytterligare aspekt är att det i de svenska är uppdelat på vad eleven skall uppnå/sträva efter och vad läraren/alla som arbetar i skolan skall göra. Det framgår enbart i de Kaliforniska vad eleverna skall lära sig, inte vad lärare eller övrig personal skall göra för att eleverna skall nå målen. Båda ländernas styrdokument visar inte på några arbetssätt eller metoder som läraren kan använda sig av. De Kaliforniska tar upp på ett ställe att läraren med sin kreativitet kan påverka elevernas delaktighet i ämnet.

I kursbeskrivningarna för båda länderna behandlas vikten av att eleverna lär sig att använda olika kunskapskällor, att de lär sig att söka, granska och analysera olika källor. De ämnen som ingår i ländernas styrdokument för samhällsorienterande ämnen är för Sverige: historia, geografi, religion och samhällskunskap. För Kalifornien är det: historia, etik, geografi, ekonomi, sociologi och politik. Det stämmer mer överens med kursbeskrivningen för enbart ämnet samhällskunskap i Sverige som behandlar områdena: statsvetenskap, nationalekonomi, kulturgeografi samt sociologi.

I Sverige skall lärande ses ur ett långsiktigt perspektiv och ett samarbete mellan förskolan, grundskolan och gymnasieskolan skall existera för att elevens kunskapsutveckling skall bli så optimal som möjligt. Genom att Kalifornien har ett och samma dokument för hela utbildningstiden framstår detta klarare men även de förtydligar i dokumentet att varje "årskurs" skall stå enskild men samtidigt vara en del av helheten och gå in i varandra.

De tester som skolorna skall använda sig av i respektive land är båda till för att mäta kunskapsnivåer men det som skiljer sig åt är att Kalifornien mäter alla ämnen medan Sverige enbart testar kunskaper i svenska, svenska som andra språk, matematik och engelska. Något som även skiljer sig är att målen är specifika i Sverige och inte i Kalifornien.

5.1 Jämförande textanalysmodell

För att på ett tydligt sätt visa på skillnader och likheter länderna emellan används modellen nedan för att svara på de frågorna som ingår i textanalysen.

	Sverige	USA
Vem skriver dokumenten?	Utbildningsdepartementet	Department of Education
När är de skrivna?	Lpo skrevs 1994 Kursplanen 2000	2000
På vilket sätt är de skrivna?	- Fokus på målstyrning - Kortfattade beskrivningar i punkt form/stycken - Eleven	- Stycken och områdesuppdelningar - Eleven/Eleverna
Typiska åsikter som speglar sig i dokumenten?	- Demokratiska medborgare - Värdegrunden - Individualiseringsaspekt kontra gruppsamarbete	- Demokratiska medborgare - Landets historiska arv och patriotism - USA – jämlikhet och frihet - Multikulturellt land
För vem är de skrivna?	”Alla”	”Alla”
Vad ska eleverna nå upp till och i vilken årskurs?	Målen är generella för alla årskurser och kortfattade. Mål att uppnå finns för årskurs 5 och årskurs 9.	Målen är uppdelade på varje årskurs och är inte strukturerade i punktform utan uppdelade i varje kurs/stycke. Finns från Kindergarten till Grade Twelve.
Är målen jämförbara internationellt sätt?	Beror på vilket land som jämförs med Sverige	Beror på vilket land som jämförs med USA

6. Avslutande diskussion

Då vi i Sverige har tre olika läroplaner för förskola, grundskola och gymnasiet i jämförelse med Kalifornien som har ett och samma dokument för hela åldersspannet ställer jag mig frågan vad som kan vara mest användbart för mig som lärare. Jag måste, om jag arbetar i Kalifornien, välja det styrdokument som hör till respektive ämne och kan därmed inte finna några generella regler för samtliga ämnen i ett enskilt dokument. Men jämfört med Sverige så måste jag även här växla mellan de generella målen och reglerna för alla ämnen och de specifika målen för varje kurs. Jag kan därmed inte se att det ena är bättre än det andra men som svenska lärarstudent är jag mer van vid vårt sätt och kan därmed känna att den lilla textmassan gör det enklare för mig som lärare att ta till mig istället för att leta efter ett visst stycke eller område i ett dokument på ca 190 sidor.

I och med Lpo 94 har svensk utbildningspolitik gått från att vara regelstyrt till att vara målstyrt. Detta medför en decentralisering där läraren och skolan får ta ställningen till arbetsformer och organisering istället för att detta ligger på en kommunal eller statlig nivå. Uppnående- och strävansmålen i skolan ger läraren en möjlighet till valfrihet över metoder och arbetssätt som därmed kan innebära att undervisningen varierar från klassrum till klassrum och i det stora hela från kommun till kommun. Kalifornien har däremot inga tydliga skrivelser i sitt dokument där det framgår att eleverna ska nå upp till dessa. Som jag tolkar dokumentets text står det exempelvis att för att ”få kunskap om detta måste eleven...” det är inte ett mål utan istället ett krav. Då ställer jag mig frågan om ett målbaserat system är bättre än ett kravbaserat och det beslutet påverkas i stor grad av elevers rätt till utbildning vilket jag diskuterar i nästa stycke.

Ett av skolverkets uppdrag är att informera för att påverka genom att sätta gränser för vad skolan skall göra för att eleverna skall få den utbildning de har rätt till. Enligt FN:s barnkonvention skall alla barn ha rätt till utbildning som ska vara obligatorisk, kostnadsfri och tillgänglig för alla och som ska syfta till att barnet utvecklas på ett personligt plan, att det utvecklar respekt för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter, att de utvecklar respekt för barnets kulturella identitet samt för andra kulturer och att de ska förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv som samhällsmedborgare. Grundtanken med Unesco:s Salamancadeklaration var att arbeta för målet ”skolor för alla”. Läroanstalterna ska vara till för alla elever, de ska respektera olikheter, stödja inläring och tillgodose individuella behov. Skollagen i Sverige säger i 1 stycket, 2 § att utbildningen skall vara anpassad efter varje elevs behov och förutsättningar samt att resurser skall fördelas efter behov. Detta motsäger att utbildningen skall vara likvärdig oavsett skola och placering i landet. Om nu dagens skola skall vara tillgänglig för alla elever oavsett vilka behov denna elev kan tänkas ha så måste skolorna också ha en inställning att dessa elever kanske inte kommer att kunna lära sig exakt lika mycket på samma tid. Om jag då får gå tillbaka till förra stycket som behandlade mål- kontra kravbaserat system så anser jag att ett målbaserat tillåter elever att göra så gott de kan för att nå dessa uppsatta mål men om det istället är ett krav att eleven ska uppnå en viss kunskap, och eleven nu inte klarar det, hur kan skolan då vara till för alla. Kraven är lika för alla men de tar ingen som helst hänsyn till om alla har samma förutsättningar att klara av det. För att återgå till FN:s barnkonvention så anser jag att den förklarar rätt mycket i och med att den visar att Sverige har skrivit under konventionen och ratificerat den medan USA också har skrivit under men inte ratificerat den, vilket då betyder att den inte gäller i USA. Historiskt sätt så visar Hadenius (1990) att demokratisering, frihet och jämlikhet har varit ett enhetligt mål i svensk skolpolitik under det senaste halvsekle. Regeringar

skall ha försökt att tillfredsställa vissa elevgrupper och ”en skola för alla” betyder i svensk skolpolitik en skola som inte utesluter någon.

Lärande sker i ett sociokulturellt perspektiv genom interaktion där barnet i samspel med andra lär sig att tänka, tala och utföra fysiska handlingar. Williams m.fl. (2000) menar att svenska läroplaner, historiskt sätt, har förmedlat lärandemiljöer där vuxna lär barn men att det i dagens läroplan ligger i skolans utmaning att antingen framhålla det individuella eller det kollektiva inlärningsperspektivet. Både de svenska och de Kaliforniska dokumentet framhåller att elever skall lära sig att samarbeta och fungera med andra. Det är, enligt min mening, av stor vikt att elever lär sig att samarbeta med andra för att klara av att fungera i samhället både under skolans år samt senare i livet.

I Sverige framgår det genom styrdokumentet att föräldrar och elever skall ha inflytande och känna delaktighet i utbildningen, men även att skolan skall klargöra för föräldrarna och eleverna vilka mål utbildningen har samt vilka krav det ställer på eleverna. Varför framgår inte något liknande i det Kaliforniska dokumentet? Då detta inte lyfts upp i dokumentet funderar jag såklart om det finns ytterligare dokument som inte Department of Education tillhandahåller som tar upp just föräldrarfrågor och ansvarstaganden. Här blir jag ännu en gång delvis partisk då jag är så invand och påläst om de svenska styrdokumentet att jag kanske inte förstår varför de utesluter detta i det Kaliforniska dokumentet. Under mina samtal med rektorn i USA har jag inte fått någon direkt förklaring vad detta beror på eller om det finns andra regler och dokument som tar upp denna fråga.

I Lpo94 framgår det att skolan skall vara ett stöd för och samarbeta med familjer i deras ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Detta är en fråga som jag, under hela min utbildning, har kritiserat. Jag anser att ansvaret främst bör ligga på föräldrar att uppfostra sina barn och så är det säkerligen i de flesta hemmen men då vissa människor gärna vill ta emot det som erbjuds från samhället är det nog väldigt lätt att tolka denna text som att skolan har ett lika tungt ansvar som familjen. Jag som blivande lärare tolkar istället texten som att jag skall stödja familjen och gemensamt diskutera vad eleven behöver för uppfostran och stöd från familjen för att den skall utvecklas till den goda samhällsmedborgaren som läroplanen och kursplanerna talar om. Som jag nämnt tidigare talar det Kaliforniska dokumentet ingenting om föräldrarna eller hemmet och därmed kan jag inte sätta mig in i hur denna fråga belyses i Kalifornien.

De Kaliforniska dokumenten framhåller vikten av en kulturell mångfald och att detta har påverkat USA:s historia och deras mångkulturalism i den nuvarande befolkningen. Detta påminner om de svenska styrdokumentet som även de framhåller att eleven skall förstå fördelarna med kunskap om olika kulturer och hur Sverige har påverkats av invandringen. Att nationella minoriteter och invandringens roll i samhället är viktiga frågor som skall behandlas. Min fråga är dock varför den svenska invandringen inte får större utrymme i läroplanen, så väl arbetskraftsinvandringen från Belgien (Vallonerna) på 1600-talet som de senaste årtiondenas flyktinginvandring? I det Kaliforniska dokumentet står det på flertalet ställen att de har präglats av invandring genom tiderna och att varje elev skall känna stolthet i att vara en del av ett mångkulturellt samhälle. Något som jag dock tycker är mycket intressant i allt detta är att det under avsnittet ”att förstå den amerikanska nationen” framgår att eleven ska förstå hur USA har varit öppen för invandring med fullvärdigt medborgarskap men samtidigt att landet har präglats av periodiska fientliga strömningar mot invandrare. Detta stycke är både motsägelsefullt och förvirrande. Jag tolkar det

som att USA har varit och fortfarande är öppen för invandring och erbjuder fullvärdigt medborgarskap men att det periodvis inte har varit så. Min fråga blir då om landet gör skillnad för vem de tar emot och hur denna person skall bidra med något till landet för att få ett fullvärdigt medborgarskap.

I Sverige ligger information om skola och utbildning på Skolverkets hemsida och i Kalifornien på Department of Educations hemsida. På båda dessa hemsidor framgår det enkelt hur styrdokumentet kan hittas samt testerna för respektive land. Det som dock skiljer sig åt är att det på Department of Education inte framgår någon generell och sammanfattande presentation om varje dokument, utan jag får istället uppfattningen om att jag som läsare måste ha en bred förförståelse för att kunna sätta mig in i och förstå varje dokumentets syfte. På Skolverket, däremot, har varje sida en kort presentation så att jag som läsare vet om det är detta jag är ute efter.

Slutligen vill jag diskutera om styrdokumentet är till för allmänna skolor som för friskolor i Sverige och Kalifornien, USA. På Skolverket framgår det att friskolor i Sverige skall gå under vår skollag samt under våra styrdokument. De ska vara öppna för alla och ej avgiftsbelagda. Det enda som skiljer friskolor mot allmänna skolor i Sverige är att friskolor får ha religiös inriktning till skillnad från andra skolor som går under läroplanen som ska vara icke konfessionella. I Kaliforniens dokument står det på omslaget att dokumentet gäller för "California Public Schools" och det framgår inte i dokumentet eller på Department of Educations hemsida om friskolor ska gå under samma dokument som allmänna skolor.

6.1 Sammanfattning och slutsats

Genom denna komparativa textanalys har jag visat på likheter och skillnader mellan Sveriges styrdokument och de dokument som Kalifornien, USA, använder sig av. Ytterligare syftet med studien var att undersöka om styrdokumentet enbart var tänkta för det offentliga skolväsendet eller om det även inkluderar den privata sektorn i båda länderna samt om det framkommer i dokumentet ifall länderna anser att alla har rätt till lika utbildning. Jag anser att jag på ett tydligt och strukturerat sätt har visat på dessa resultat och svarat på dessa frågor.

Problemfrågeställningarna handlade om de skolpolitiska målens skillnader och likheter länderna emellan samt om dessa är jämförbara för årskurs 5. Jag anser inte att målen är direkt jämförbara då det exempelvis framgår att Kalifornien har mycket inhemska ämnesområden som skall behandlas t.o.m. årskurs 5. Det som går att jämföra är innehållet generellt sett i styrdokumentet där de båda länderna i stor del tar upp de demokratiska principerna och vikten av att elever utvecklas till aktiva samhällsmedborgare.

Denna studie har belyst hur dokumenten ser ut i Sverige kontra Kalifornien samt om de är jämförbara med varandra. Som blivande lärare anser jag att jämförelser ligger till grund för skolutveckling men framförallt utvärderingar. För att utbildningsdepartementet i Sverige och Kalifornien ska kunna genomföra värdefulla utvärderingar anser jag att de kan ta varandras styrdokument till hjälp. Genom en studie som denna kan de belysa skillnader och likheter och utifrån det känna efter vad som kan vara bra att ta till vara på för att utveckla det egna landets dokument och i längden utveckla elevernas kunskaps- och personlighetsutveckling. Då både de svenska som de kaliforniska styrdokumentet ger läraren fria tyglar att tolka innehållet och

utforma sina lektioner på bästa sätt för att målen skall uppnås, anser jag att det är av stort intresse som lärare borde ta till sig studier som denna för att själva avgöra hur de vill utforma lärandemiljön i sitt klassrum.

Min förhoppning är att lärare, skolledare, politiker och övriga tar till sig en studie som denna och att de själva försöker föra diskussioner sinsemellan vad som har varit positivt/negativt med landets egna styrdokument genom tiderna samt hur internationella jämförelser kan komma att påverka landets framtida styrdokument.

1989 genomförde USA förändringar i utbildningssystemet så att de skulle bli internationellt konkurrenskraftigt. Detta anser jag är ett bra ämne att fortsätta studera där fokus borde ligga i att titta på vilka förändringar de gjorde och hur det har påverkat internationella jämförelser.

Referenser

Litteratur:

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. 2000. *Textens mening och makt*. Studentlitteratur. Lund.

Claesson, Silwa. 2002. *Spår av teorier i praktiken*. Studentlitteratur. Lund.

Hadenius, Karin. 1990. *Jämlikhet och frihet*. Almqvist & Wiksell International. Stockholm.

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov. 1998. *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Kunskapsföretaget i Uppsala AB. Uppsala.

Petti, Vincent & Petti, Kerstin. 1994, andra upplagan. *Lilla engelska ordboken*. Nordstedts förlag. Uppsala.

Regeringskansliet, UD info. 2003. *Mänskliga rättigheter – konventionen om barnets rättigheter*. Stockholm.

Svenska Unescorådets skriftserie. Nr 1/2001. *Salamanca-deklarationen*.

Stukat, Staffan. 2005. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund.

Vallberg Roth, Ann-Christine. 1998. *Könsdidaktiska mönster i förskolepedagogiska texter*. Almqvist & Wiksell. Stockholm.

Watt, Michael. G. 2004 (?). *Standards-Based Reforms in the United States of America*.

Wener, Inga-Lill, Flising, Björn & Carlsson, Per-Arne. 2002. *I barnkonventionens anda*. Förlagshuset Gothia. Växjö.

Williams, Pia, Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid. 2000. *Barns samlärande*. Liber. Stockholm.

Styrdokument:

California Department of Education. 2005. *History – Social Science Framework for California Public Schools*. California Department of Education. Sacramento, California.

Skolverket. 1998. *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Skolverket och CE Fritzes AB. Västerås.

Skolverket. 2000. *Grundskolan kursplaner och betygskriterier 2000*. Skolverket och Fritzes. Västerås.

Internet:

Svenska FN: (Om Barnkonventionen)

<http://www.sfn.se/> 2006-05-15

Skolverket:

<http://www.skolverket.se> 2006-05-11

Skolverket: (Sökord Nationella prov)

<http://www.skolverket.se/sb/d/170;jsessionid=97192B5D59498DA052582B07DEDA23EB>, 2006-05-08

Skolverket: (Sökord Friskolor)

<http://www.skolverket.se/sb/d/379/a/961> 2006-05-23

Department of Education: (Sökord Kindergarten)

<http://www.cde.ca.gov/ci/gs/em/kinderinfo.asp> 2006-06-07

Skollagen:

[http://rixlex.riksdagen.se/htbin/thw?\\${HTML}=SFST_LST&\\${OOHTML}=SFST_DOK&\\${SNHTML}=SFST_ERR&\\${MAXPAGE}=26&\\${TRIPSHOW}=format=THW&\\${BASE}=SFST&\\${FREETEXT}=&BET=1985%3A1100&RUB=&ORG](http://rixlex.riksdagen.se/htbin/thw?${HTML}=SFST_LST&${OOHTML}=SFST_DOK&${SNHTML}=SFST_ERR&${MAXPAGE}=26&${TRIPSHOW}=format=THW&${BASE}=SFST&${FREETEXT}=&BET=1985%3A1100&RUB=&ORG) 2006-06-07